

CIKLIČNI UGLJOVODONICI

CIKLOALKANI

Cikloalkani

- Cikloalkani imaju opštu formulu C_nH_{2n} a C atomi su povezani u zatvoreni niz, prsten. Nazivaju se tako što se zasićenom ugljovodoniku koji sadrži isti broj C atoma doda prefiks **ciklo** na primer **ciklobutan**.

ciklopropan

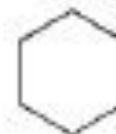
ciklobutan

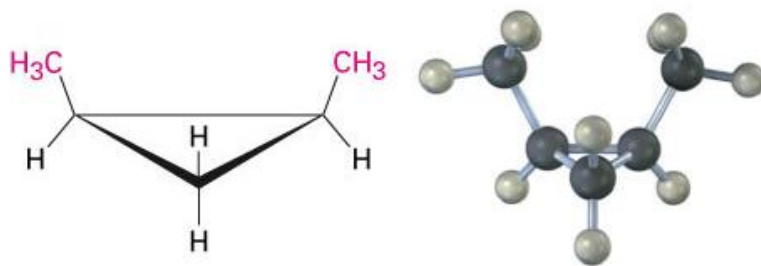
ciklopentan

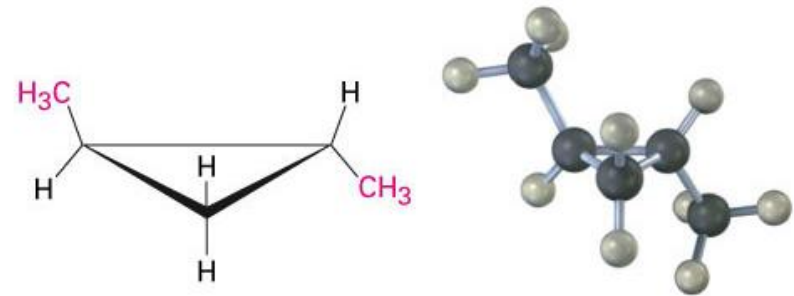
cikloheksan

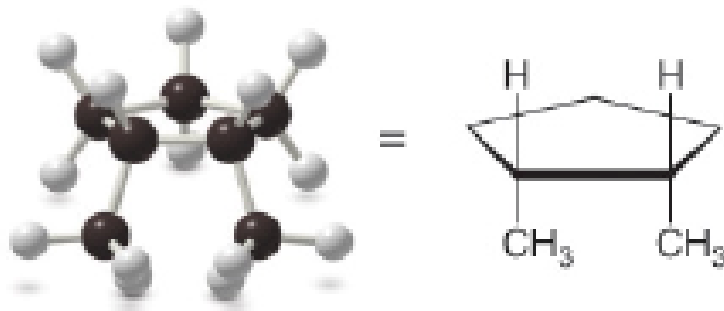
Disupstuituisani cikloalkani imaju cis i trans izomere
Primeri 1,2- dimetil ciklopropana i 1,2- dimetil ciklopentana

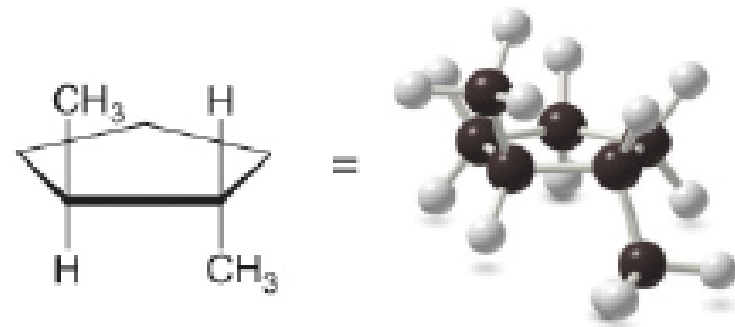
cis-1,2-dimetil ciklopropan

trans-1,2-dimetil ciklopropan

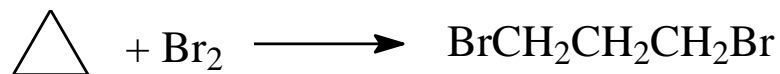
cis-1,2-dimetil ciklopentan

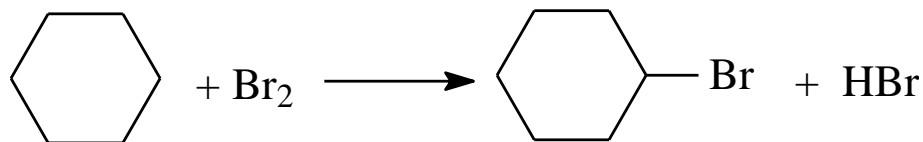
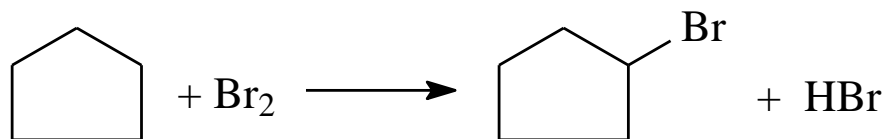
trans-1,2-dimetil ciklopentan

Hemijske osobine

- Pokazuju karakteristične reakcije za alkane, to jest reakcije supstitucije i sagorevanja.

- Izuzetak su ciklopropan i ciklobutan koji se ponašaju slično nezasićenim ugljovodonicima

Šta je uzrok nestabilnosti nižih cikloalkana

- Postojanje napona u prstenu je uzrok nestabilnosti.

Bajerova teorija napetosti

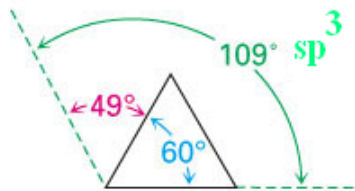

**Johann Friedrich Wilhelm
Adolf von Baeyer**

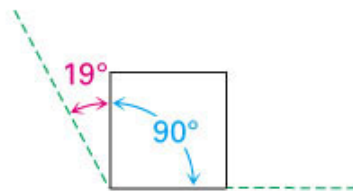
Prvi Kekuleov diplomirani student
Razvio je teoriju da cikloalkani
poseduju različit napon u prstenu u
zavisnosti od njegove veličine
Nobelova nagrada 1905 za rad na
organskim bojama
Prvi uradio totalnu sintezu indiga

Nestabilnost nižih cikloalkana

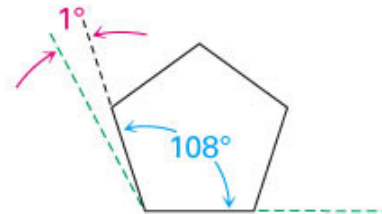
- Ugao veze u cikloalkanima se razlikuje od normalnog ugla veze za tetraedarski sp^3 hibridizovan C atom.

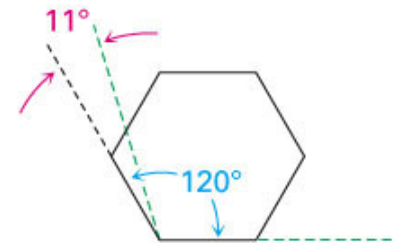
Ciklopropan

Ciklobutan

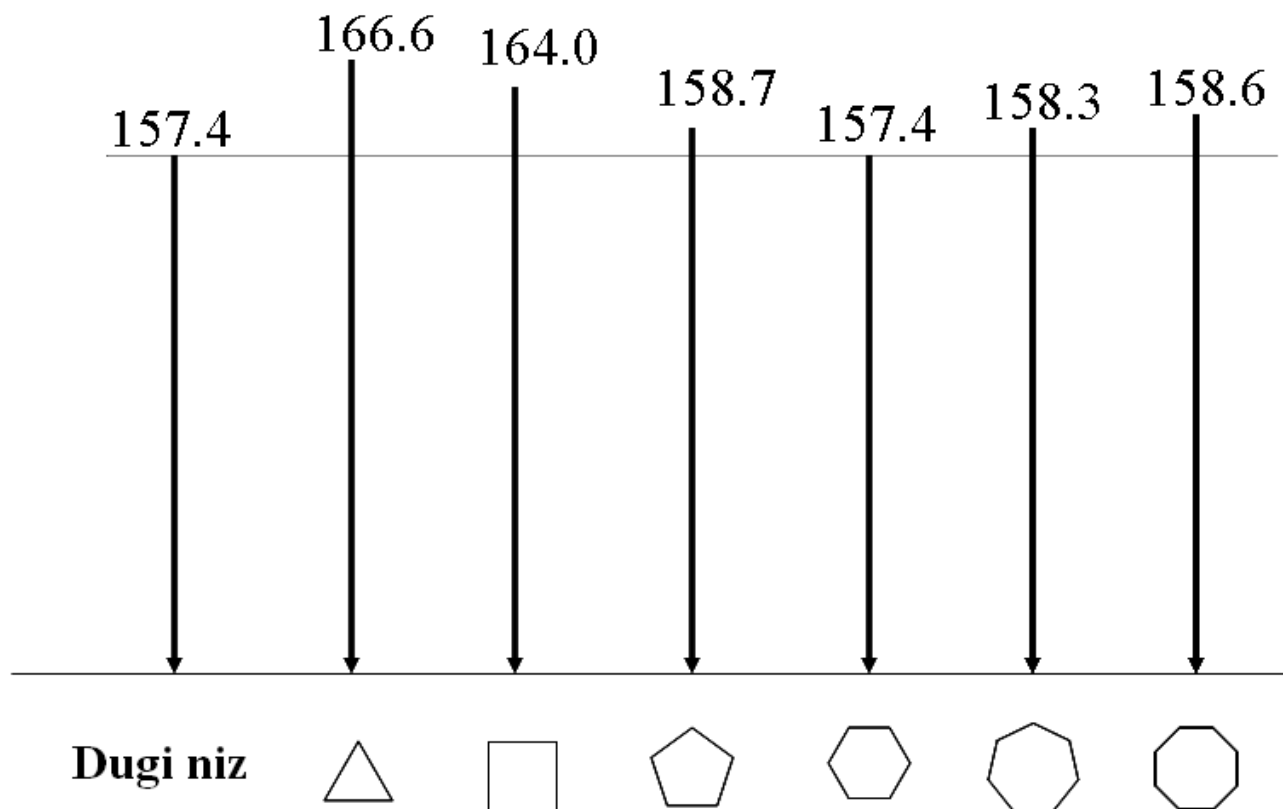
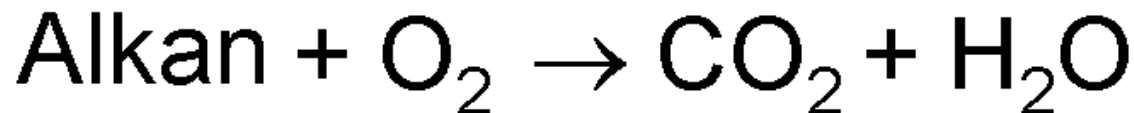
Ciklopentan

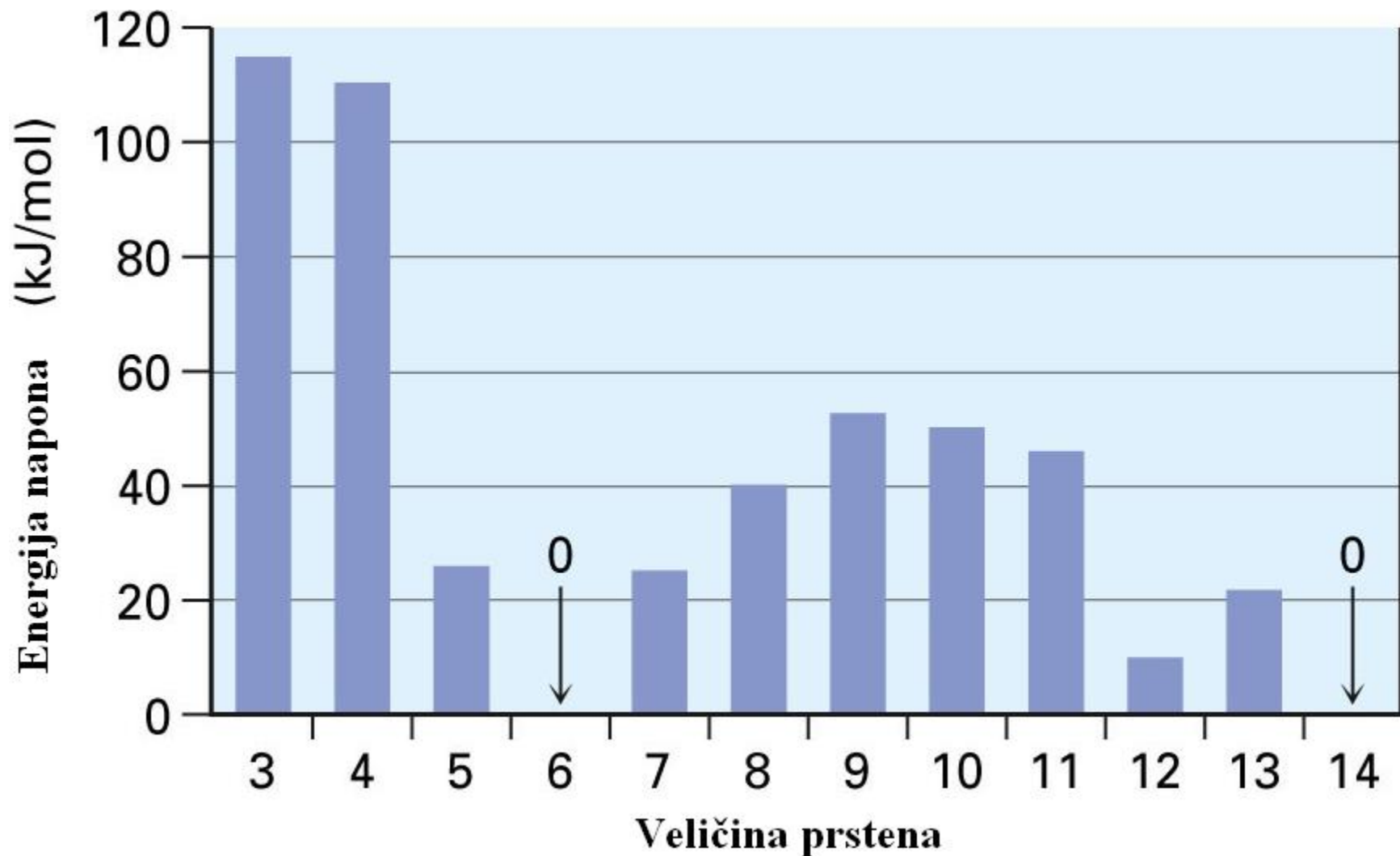
Cikloheksan

Nestabilnost nižih cikloalkana

- Napon u prstenu se može utvrditi merenjem entalpije sagorevanja cikloalkana.

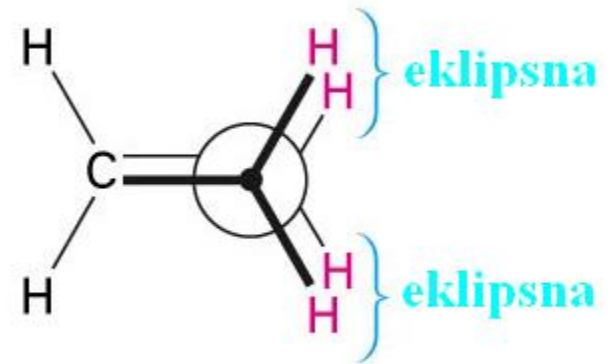
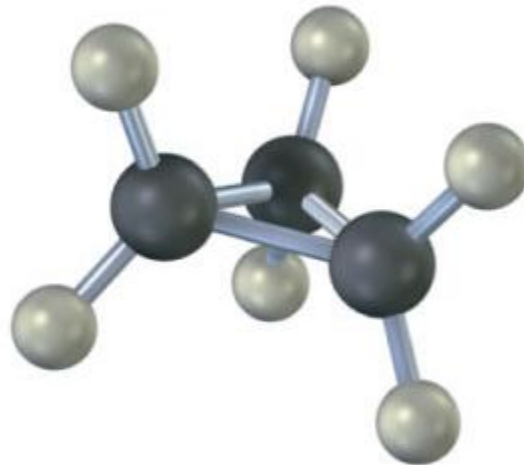
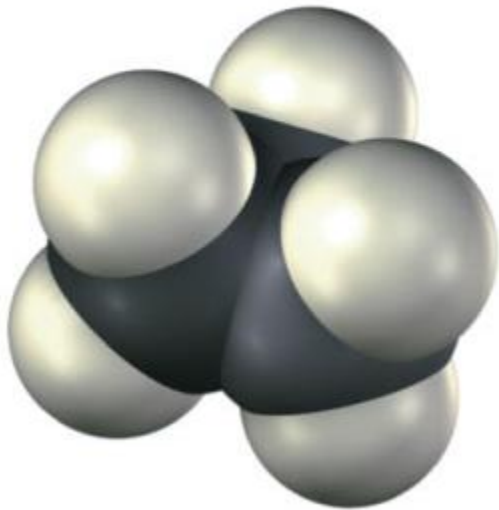
Energija napona kod cikloalkana

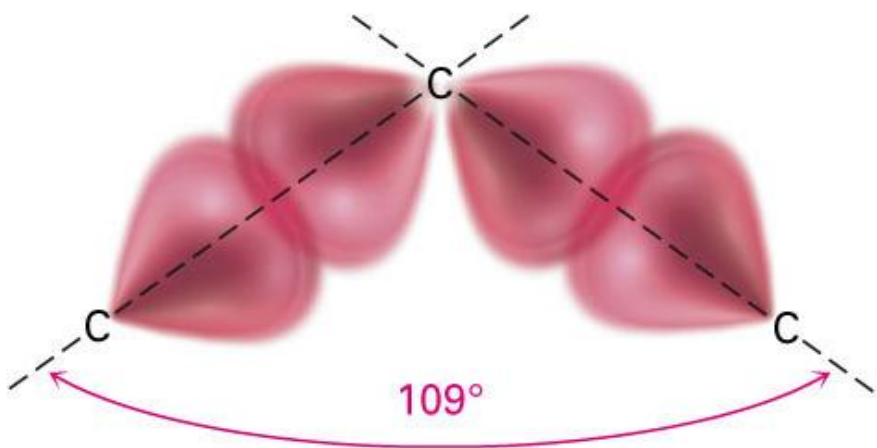

Ciklopropan

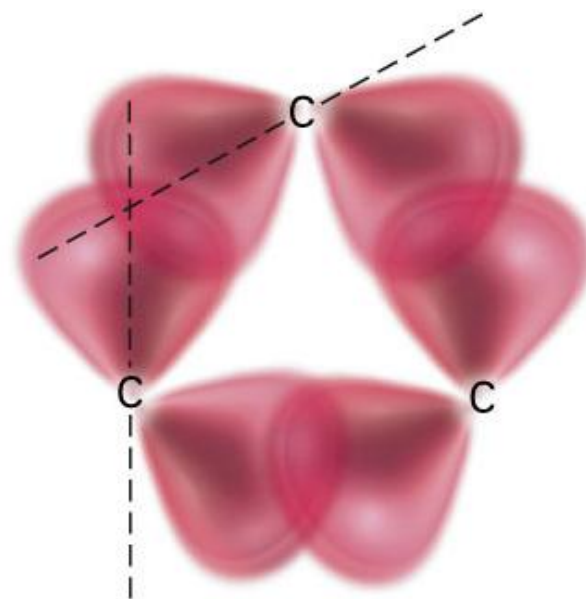
- Tročlani prsten mora biti planaran
- Uglovi veza u nizu C-C-C su 60°
- sp^3 sigma veze su savijene i oslabljene
- Sve C-H veze su eklipsnoj konformaciji

Savijene veze kod ciklopropana

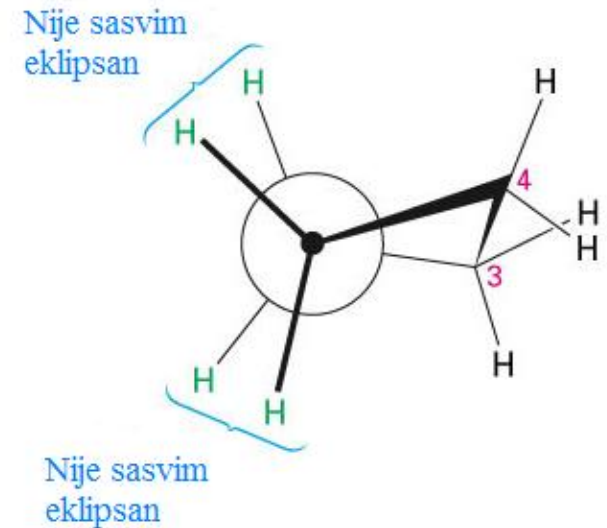
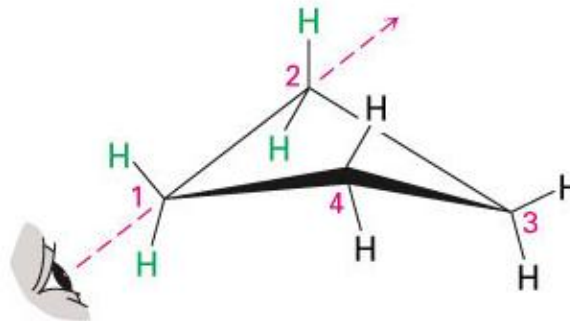
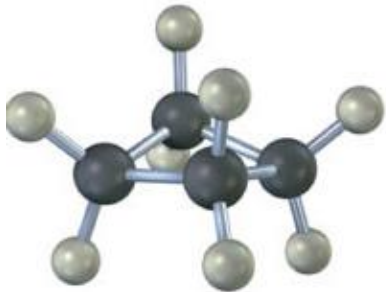
Tipična C-C veza kod alkana

Savijene C-C veze kod ciklopropana

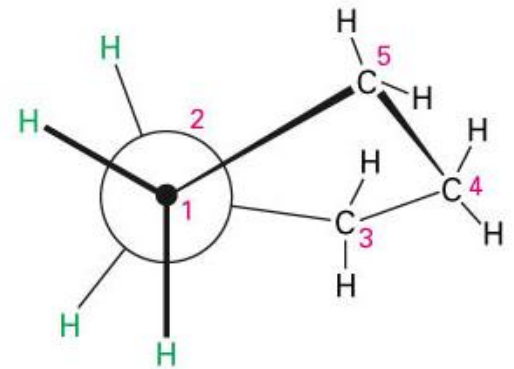
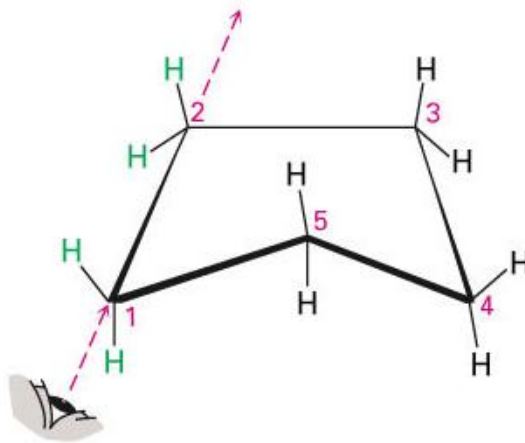
Ciklobutan

- Ciklobutan ima nešto manji napon od ciklopropana
- Ciklobutan je blago izvijen (oko 25°)

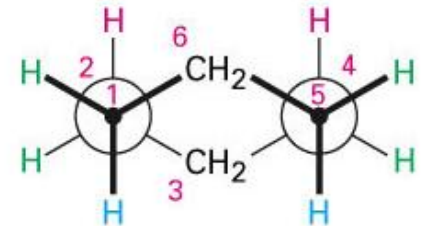
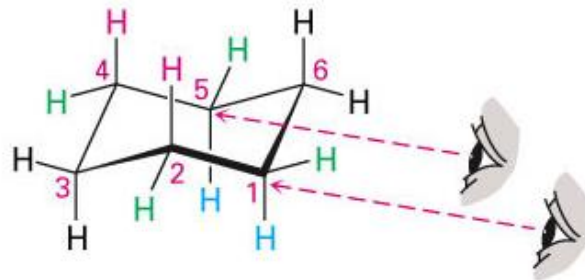
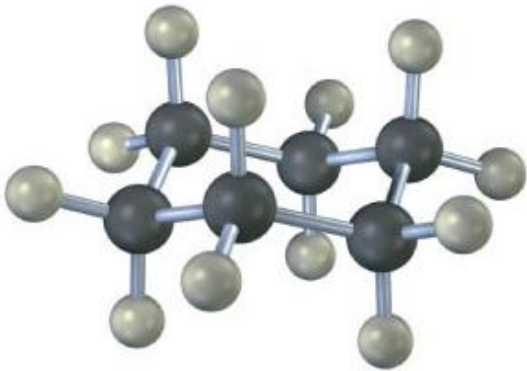
Ciklopentantan

- Stvarna konformacija ciklopentana nije planarna čime se smanjuje napon
- Konformacija liči na otvoreno pismo

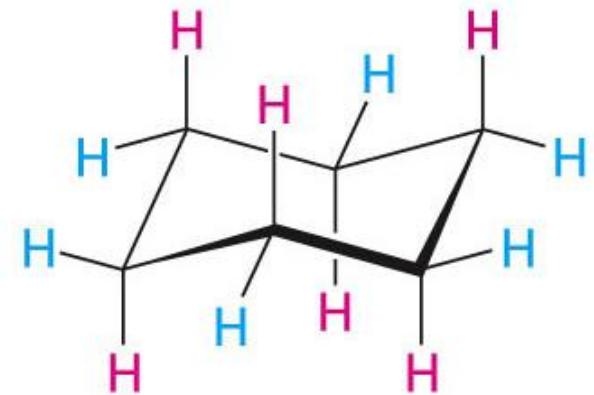
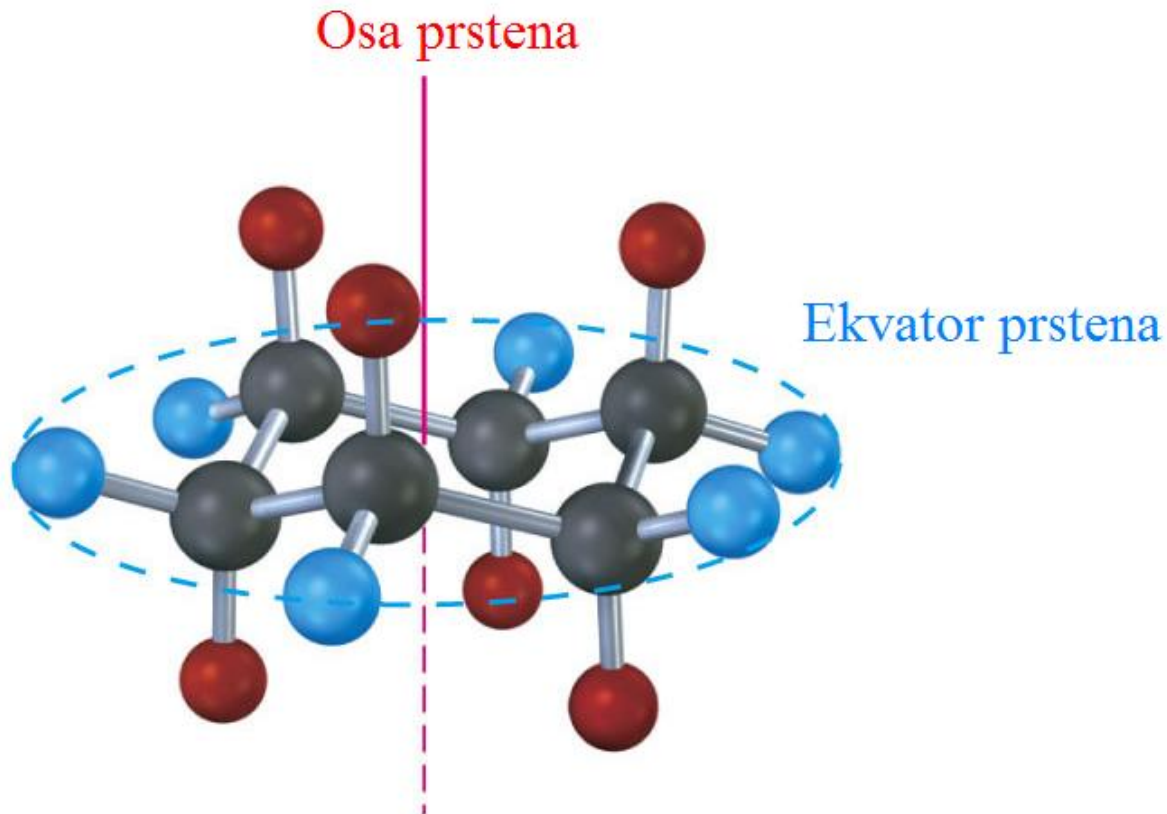
Cikloheksan

- Cikloheksan nema napona u prstenu
- Sadrži uobičajene uglove veza i sve konformacije su cik-cak.
- **Konformacija stolice**

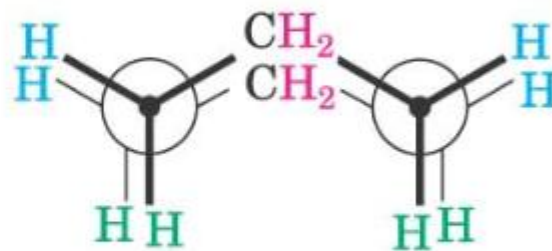
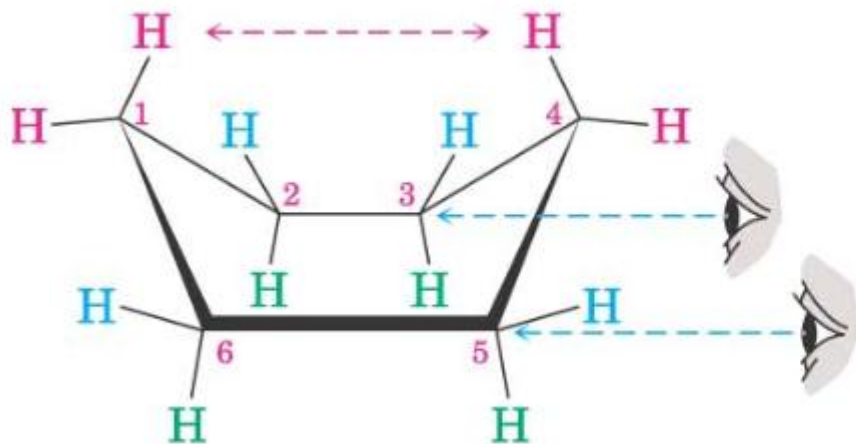
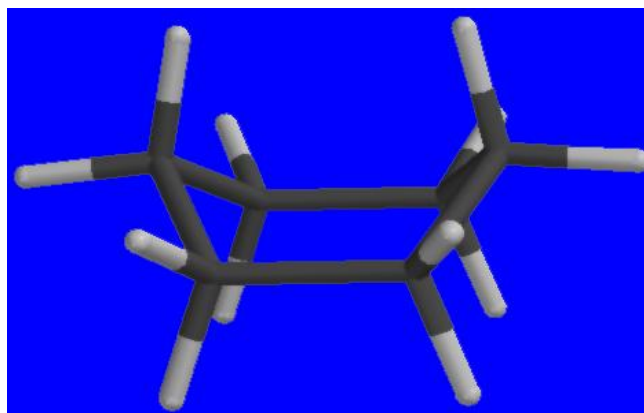
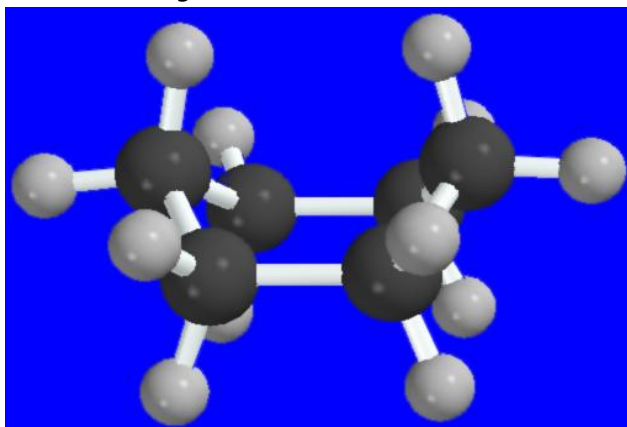
Aksijalne i ekvatorijalne veze kod cikloheksana

- Konformacija stolice kod cikloheksana sadrži dve vrste pozicija za supstituente: aksijalne i ekvatorijalne pozicije.

Konformacija čamca je manje stabilna

- Cikloheksan ima i drugu konformaciju koja je manje stabilna

Ekvatorijalne pozicije postaju aksijalne i obrnuto

